

Vratar Liverpoola 8+

pedagoško gradivo

avtor: Peter Kisin

kazalo

uvodna beseda.....	3
o filmu.....	3
filmografski podatki.....	3
sinopsis	4
festivali, nagrade.....	4
o režiserju.....	4
vsebina (z interpretacijo)	6
izhodišča za pogovor o filmu	11
pred ogledom filma.....	11
napovednik filma.....	11

Botra filma teta Justi	11
zbirateljstvo	11
iskrenost	12
po ogledu filma	13
pogovor in dejavnosti ob knjižici <i>Vratar Liverpoola</i> v Zbirki Kinobalon.....	13
zaskrbljenost je zdrava	13
(ne)iskrenost.....	14
izkoriščanje in nadlegovanje	15
skrita identiteta	15
o drugačnosti	15
nogometni talenti.....	17
o iskani sličici.....	18
konec filma.....	19
za konec.....	19
umestitev v učni načrt.....	20

Kolofon | Vratar Liverpoola • Gradivo za učitelje in starše Kinobalon • Idejna zasnova: Petra Slatinšek, Barbara Kelbl • Uredila: Barbara Kelbl • Avtor: Peter Kisin • Jezikovni pregled: Mojca Hudolin • Gradivo o filmu in slikovno gradivo: Demiurg • Izdal v elektronski obliki: Javni zavod Kinodvor, 2011 • Kinodvor dovoljuje in spodbuja nadaljnjo uporabo gradiva v filmsko-vzgojne namene. Gradivo je oblikovano kot pomoč staršem ali strokovnim delavcem v vzgojno-izobraževalnih ustanovah. Za vse druge uporabe nam pošljite pisno prošnjo na kinobalon@kinodvor.org.

uvodna beseda

Film **Vratar Liverpoola** je inteligentna najstniška komedija, ki pogoste teme mladinskih filmov – ljubezen, čudni starši, odnosi v šoli, ... – nadgrajuje s svežim pristopom, posrečenimi liki, dobro igro in domišljenim humorjem. Peter Kisin analizira film in ponuja številna izhodišča za pogovore o iskrenosti/neiskrenosti v odnosih, strahu in pogumu, nogometu, nadlegovanju in izkoriščanju v šolskih odnosih ter mnogih drugih temah, ki se jih film dotika.

o filmu

filmografski podatki

Vratar Liverpoola (Keeper'n til Liverpool), Norveška, 2010, 85 min, norveški, 35 mm, 1:1.85

režija Arild Andresen

scenarij Lars Gudmestad

fotografija Gaute Gunnari

montaža Jon Endre Mørk

glasba Aslak Hartberg

producent Håkon Øverås

igrajo Ask von der Hagen (Jo Istad), Susanne Boucher (Mari), Andrine Sæther (Else), Mattis Asker (Einar), Jostein Skranes Brox (Tom Erik), Kyrre Hellum, Kare Conradi, Fridtjov Saheim, Tore Sagen

distribucija Demiurg

žanr družinska komedija

Zasnova filma je roman *Keeperen til Tunisia*, 2002 (*Vratar Tunizije*) norveškega pisatelja Larsa Mæhleja (roj. 1971).

sinopsis

Trinajstletni Jo živi zelo previdno. Marsičesa ne stori, ker vedno najprej pomisli na najslabše. Za vsako okoliščino, v kateri bi moral pokazati pogum in odločnost, si zamisli scenarij, kako bo sebi in materi, s katero živi, zagrenil življenje. Tudi zato nastopaškemu sošolcu piše domače naloge in tudi zato ni član lokalne nogometne ekipe – boji se trajne poškodbe. Zato pa s prijatelji in sošolci zbira sličice nogometnih igralcev in kakor vsi upa, da mu bo prvemu uspelo zbirko dopolniti z vratarjem angleškega nogometnega kluba Liverpool. Sličica s podobo Španca Pepeja Reine je najbolj redka sličica na tržišču.

V bivalno naselje in razred prispe novo dekle – Mari. Kakor Jo ima rada matematične enačbe, igra nogomet, predvsem pa je samozavestna in odločna. Ob njej se Jo uči premagovati strahove in se postavljati zase ...

Film **Vratar Liverpoola** je zabaven in lep film o odraščanju, zaščitniški materi, (ne)iskrenosti, vrstniškem nasilju, prijateljstvu in zaljubljenosti ter osamosvajanju, s številnimi komičnimi prizori in situacijami. Glavni junak svojo usodo in tegobe odraščanja sprejema z veliko ironije.

festivali, nagrade

Vratar Liverpoola je doslej prejel vrsto nagrad, med drugim: kristalnega medveda v kategoriji GenerationKPlus na Berlinalu 2011; nagrado Grand Prix za najboljši film na Mednarodnem festivalu otroškega filma Montreal 2011; nagrado za najboljši otroški celovečerni film, nagrado Don Kihot in nagrado splošne žirije za otroke na Mednarodnem festivalu otroškega in mladinskega filma Zlín 2011; nagrada občinstva in nagrada European Children's Film Association (ECFA) na BUFF Film Festivalu; nagrada žirije za najboljši film na FIFEM Montreal 2011.

o režiserju

Arild Andresen (roj. 1967, Kristiansand, Norveška) je bil najprej režiser reklamnih oglasov, ki jih je od leta 1999 posnel približno sto in zanje prejel več nagrad. Ob dveh kratkih filmih in TV nadaljevanji je **Vratar Liverpoola** njegov prvi celovečerni film. Trenutno pripravlja film po

romanu iz trilogije priljubljenega norveškega pisatelja in scenarista Toreja Renberga, *Kompani Orheim*, 2005 (*Tovarišija Orheim*).

Preberimo še intervju z režiserjem v knjižici *Vratar Liverpoola* v Zbirki Kinobalon.

besede avtorja

»Moramo sanjati in moramo imeti pogum, da smo, kar smo. Še vedno se spomnim, kako je bilo, ko sem imel trinajst let. Občutil sem močan pritisk in boriti sem se moral za to, da sem bil sprejet.«

- Arild Andresen

vsebina (z interpretacijo)

Trinajstletni Jo živi z materjo. Ko je bil star šest let, je očetu spodrsnilo pod prho in se je smrtno ponesrečil. Spomin nanj sta škarjasta utrjevalca dlani, ki mu jih je oče podaril s podukom, da človek z močnim prijemom ne pozna strahu. Jo v svoji sobi – kadar razmišlja, je žalosten ali kar tako, za vajo – redno utrjuje dlani.

Mater (Else) zelo skrbi za sina: nenehno mu preverja telesno temperaturo in ga opozarja na nevarnosti sveta – neprimerna družba, tek po stopnicah, vožnja s kolesom brez čelade, odvisnost, nogomet ... Joju je privzgojila pretirano pazljivost in predvsem strah, da se bo uresničila najslabša in najbolj strašna posledica nekega dejanja. V osrednjo pripoved filma so vpeta junakova predvidevanja, kako se bo odvijalo neko dejanje, ki so uprizorjena s postopkom *flash-forward*¹. Vedno prevlada misel na najslabši možni scenarij; Jo si zamišlja črnohumorne situacije, ki z grotesknostjo prispevajo h komičnosti filma. Ko ga na primer trener pozove, da se pridruži nogometni ekipi, se odvrti *flash-forward*, v katerem izvemo, zakaj se izogiba nogometa: prepričan je, da bi obsedel na klopi za rezervne igralce, vidimo ga, kako podleže depresiji in tablete kmalu zamenja za drogo; ko stroški presežejo žepnino, začne krasti in naposled konča v zaporu.

Na začetku filma spoznamo, kako pomembna je sličica vratarja Liverpoola Pepeja Reine, ki jo mladi zbiralci nestrpnostno čakajo. V naselju se razve, da jo je dobil eden od fantov, in prijatelji ter sošolci se začno zbirati pri njem doma. Jo se na poti ustavi pri sošolcu in prijatelju Einarju, da ga obvesti o veliki najdbi, in tam presenečen zagleda Einarjevega brata Andersa. Anders naj bi bil v Angliji, kamor je kot mlad, obetaven nogometaš pred kratkim odšel k velikemu Liverpoolu, zdaj pa se je za nekaj dni vrnil domov. Jo je vznemirjen, rad bi izvedel, kako je v Angliji, Andersov odgovor pa je zelo skop. Namesto njega spregovori oče, trener šolske nogometne ekipe, ki pove, da se stvari odvijajo zelo dobro, in ponosno izjavi, da bo Anders prvi iz kraja s svojo nogometno sličico. Na obrazih bratov in očeta opazimo žalost.

Jo se z Einarjem odpravi k prijatelju, ki naj bi prišel do sličice vratarja. Izkaže se, da je sličica ponarejena in fanta doleti kazen: grobo drgnjenje členkov pesti po vrhu lasišča. Za kaznovanje poskrbi Tom Erik, največji in morda najmočnejši med sošolci, glavni »frajer« v razredu, ki s samopašnostjo vzbuja strah. Spoznamo, da mu Jo piše domače naloge.

¹ *Flash-forward* je eden od pripovednih postopkov, kjer se aktualni čas npr. filmske zgodbe preljuje v prihodnost, v vnaprejšnjo napoved dogodkov, dejanj, ki se še niso zgodila, so pa možna, pričakovana ali popolnoma fiktivna. Nasprotni postopek, ki poseže v preteklost, je *flash-back*.

Pred poukom se Jo na skrivaj sreča s Tomom Erikom, da mu izroči domačo nalogo. V zameno za zvezek dobi zavojček sličic. Jo mu plašno omeni, da je morda že čas, da začne sam pisati svoje naloge. Tom Erik se mu začudeno približa in odvrti se *flash-forward*, zaradi katerega Jo spet podleže strahu pred morebitnimi posledicami dejanja, kjer bi moral pokazati nekaj drznosti in odločnosti.

V razred prispe novo dekle. Mari igra nogomet in ima rada matematiko. Ko dvigne roko, da bi odgovorila na matematično vprašanje, jo opazi tudi Jo, in ko pojasnjuje definicijo enačbe, se vanjo zagleda. V fantu začne brsteti dotlej komaj znano občutje.

Na poti domov Jo sreča soseda Steinarja, ki mu pove, da bosta z njegovo materjo spet urejala poslovne knjige. Zvečer, ko se mama vrne domov, se skuša Jo odkrito pogovoriti o njenem razmerju s Steinarjem, vendar mu mati pri tem ne pomaga. Nasprotno: zlaže se, ko priseže, da s sosedom nima razmerja.

Kasneje se Jo pripravlja, da bo začel pisati esej za Toma Erika, vendar mu misli uhajajo k Mari. Odloči se, da bo namesto počitniških doživetij, kar mu je naročil Tom Erik, pisal o čustvih. Učitelj pohvali njegov spis in želi, da ga Tom Erik prebere na glas. Kljub dobri oceni je Tom Erik jezen na Joja, ker je izbral neprimerno (»punčkasto«) temo in ga osmešil pred razredom.

Einar in Jo se učita pri Joju doma in Einar na računalniku opazi fotografijo Mari, ki jo je Jo potegnil z interneta. Einar ga opozori, da se bo moral podvizati, sicer Mari kmalu ne bo več »prosta«. Naslednji dan Jo obišče nogometni trening deklet in sošolko Nino povpraša o Mari. Nina ugotovi, da je zaljubljen in mu obljubi posredništvo.

Joja pred hišo ogovori Steinar, ki se želi o nečem pogovoriti. Priča smo nerodnemu in komičnemu monologu odraslega – ki je povrh še psiholog – o ločenih in skupnih računih ter računovodski racionalnosti, ki ga Jo sklene s preprosto izjavo, da nima nič proti, če bo Steinar materin fant.

Preostanek dneva Jo čaka na novice. Nina mu šele naslednji dan pred začetkom pouka pove, da Mari noče biti njegova punca, ker ne bo hodila z nekom, ki je ne bo sam ogovoril. Med poukom gospodinjstva se Tom Erik ponorčuje iz Joja in Mari. Mari se mu na presenečenje vseh maščuje in mu za vrat vrže žličko pudinga. Med potjo domov Mari pove Joju, da je slišala, kako Tomu Eriku drugi pišejo domače naloge, in da ima sama raje ponos, kakor da bi se uklonila njegovim grožnjam in udarcem. Tako opogumljen Jo vnovič stopi do Toma Erika in

mu pove, da ne bo več pisal njegovih domačih nalog. Tom Erik zbrano »žonglira« z žogo in ga ne sliši. Ker molči in ga samo gleda, je Jo prepričan, da se strinja z njegovo odpovedjo.

Jo povabi Mari v mesto. Mari se začudi in vpraša, ali nima prav takrat nogometne tekme – ali sploh igra nogomet? Jo se zlaže, da ga sicer igra, da je vratar, a je poškodovan in čaka na operacijo. Pred odhodom na avtobus se zaplete s Tomom Erikom, ki je ostal brez domače naloge. Jo ga spomni na odpoved, o čemer pa Tom Erik ne ve nič. Zlahka prepriča Joja, ki mu obljubi, da se bo takoj lotil pisanja naloge. Mari ga čaka in Jo se zlaže, da Tom Erik potrebuje pogovor, ker ima težave v družini. Prosi jo, da ga počaka na avtobusni postaji. Ko končno pride na postajo, Mari ni več, zato jo poišče doma. Opraviči se ji, ona pa ga postavi pred garažna vrata in pripravi žogo za strel, češ, saj si vratar in se vendar ne bojiš žoge. Mari ga je dobila na laži.

Zvečer Jo doma odpre zavojček sličic in po nerodnem zapletu s Steinarjem, ki je prišel na obisk zaradi novega koraka v razmerju z Else, ugotovi, da je v zavojčku tudi sličica vratarja Liverpoola. Naslednji dan Tomu Eriku predlaga menjavo. V zameno za najpomembnejšo sličico mu ne bo več treba pisati njegovih domačih nalog. Doma skliče prijatelje, da bi jim pokazal sličico, ki pa je med shodom skrivnostno izginila. Toma Erika pozove, da mu jo vrne, zbrani pa zahtevajo kazen, ker jih je naplahtal. Tom Erik mu ukaže, da mora naslednji dan govoriti s piskajočim glasom.

Po pouku, kjer se je ponižal, ko je učitelju odgovarjal s piskajočim glasom, Jo v iskanju ukradene sličice obiše Einarja. Skrivaj ga zaloti z Mari v prizoru, ki si ga napačno razlaga: misli, da sta par. Velikemu razočaranju ob 'izgubi' simpatije sledi konflikt z Mari, doma pa ga pričaka zaskrbljena mati, ki ji je učitelj povedal o sinovem nenavadnem obnašanju.

Sledi Jojev veliki podvig, ko se odreče previdnosti in stori nekaj nepredvidljivega. Po ukradeno sličico se odpravi domov k Tomu Eriku. Loti se dejanj, na katera prej ne bi niti pomislil.

Vidimo ga, kako pleza po škarpi in po lestvi v prvo nadstropje; na begu pred očetom Toma Erika skozi podstrešno okno spleza na streho in naposled skoči z nje. Njegov radikalni prestop meja varnega je vrhunec filma, ki mu sledi razreševanje zapletov (to se ujema s trenutkom, ko v trgovine prispe nova pošiljka zavojčkov sličic, v katerih se pogosteje pojavlja vratar Liverpoola).

Film se izteče v niz razkritij, ki naposled na novo povežejo posameznike in skupnost. Jo pozno zvečer obiše Einarja. Ta mu je med podvigom pri Tomu Eriku priznal, da je ukradel sličico, in

zdaj Jo zahteva, da mu jo vrne. Einar je v zadregi. Ne zaradi sličice, ampak zato, ker se njegov brat vrača s terapije. Anders se pripelje s Steinarjem, terapevtom, in presenečeni Jo je priča prizoru, ki ga je morda slutil: Anders ni v Angliji, ampak doma.

Ko odhaja, iz teme sosednjega dvorišča stopi Mari in mu razkrije, kako je z Andersovo profesionalno nogometno kariero: da se je v Angliji psihično zlomil, da sta ga starša že po nekaj dneh pripeljala domov, da obiskuje psihologa in da se oče trudi, da ne bi nihče izvedel. Mari izreče stavek, ki povzame bistvo večine odnosov v filmu: »Na smrt sem naveličana ljudi, ki lažejo in se vedejo kot kreteni«. Jo ji prizna, da Tomu Eriku piše domače naloge, na kar mu Mari zabrusi, da tega pač ne more početi, četudi naj bi bilo zabavno.

Na poti domov ga ujame Tom Erik s pajdašem. Ko se ga lotita, da bi poračunala za vdor v sobo, Jo predlaga, da postane njun »osebni tajnik« – »suženj«, reče Tom Erik – in pristane na odnos, ki je še bolj izkoriščevalen od pisanja domačih nalog.

V naslednjem prizoru Jo sedi na postelji in krepi dlani ter se spominja, kaj mu je rekel oče. Zjutraj se spre z materjo in ji očita, da je njena pretirana in nadležna skrb kriva, da je bojazljiv. V šoli med odmorom prinese malico Tomu Eriku in spozna samovoljo »gospodarja«, ki se znaša nad »sužnjem«. Kasneje se Tom Erik in njegov pajdaš na hodniku grdo norčujeta iz Einarjevega brata. Od vseh učencev se oglasi le Mari in odločno zahteva, da prenehata. Jo se plašno postavi na stran Toma Erika, na kar mu Mari odvrne, da je reva, Tom Erik pa ga pokroviteljsko pohvali za zvestobo.

Sledi ključni prizor, ko se Jo vendarle opogumi in Tomu Eriku pokaže, kar mu gre. Po pouku Tom Erik v razredu ponovno nadleguje Einarja in Jo, odločen, da opravi s plašno ubogljivostjo, mu v glavo zaluča mokro gobo. Razjarjeni silak ga pozove na dvoboj in Jo mu ponudi roko. Z močnim prijemom si pokori nadležneža in mu pokaže, da ima dovolj njegove samopašnosti. Toma Erika premaga s prijemom, ki ga je vsa leta treniral z edinim spominom na očeta (v kontekstu filmske pripovedi) – s škarjastima utrjevalcema dlani.

Na poti domov Einar pojasni Joju, zakaj mu je ukradel sličico vratarja: bratu je želel podariti poln album in ga tako razveseliti. Ko se Jo vrne domov, ga na mizi čaka škatla z nogometnimi čevlji in mati mu oznani, da bo Steinar nekaj dni živel pri njima. Jo ji pove, da že ves čas ve za njun odnos.

Jo se tik pred tekmo pridruži nogometni ekipi in na igrišče pride tudi Anders. Prvič se pojavi v javnosti, odločen, da poskusi znova – odkrito in brez skrivanj. Na tekmo pride Mari, ki Joju

pove, da je slišala, kaj je storil, Jo pa ji iskreno prizna, da upa, da bo tekmo presedel na klopi za rezervne igralce. Mari ga pozdravi s poljubom. Med občinstvom sedita tudi mati in Steinar in prvič ju vidimo, da sta si blizu; Else celo prizna, da je nogomet zabavna igra.

Film se konča z zamrznjenim posnetkom, ko vratar Jo pogumno steče iz gola na žogo pri osamljenem nasprotnikovem napadalcu.

izhodišča za pogovor o filmu

pred ogledom filma

napovednik filma

Oglejte si napovednik filma (<http://www.kinodvor.org/spored/arhiv-filmov/keeper-n-til-liverpool/>) in učenci naj po njem povzamejo zgodbo. Pojasnite jim, da namen povzetkov ni tekmovanje, kdo bo čim bolj natančno uganil zgodbo, ampak da gre za igro, kjer bodo po ogledu filma svoje povzetke primerjali s prikazanim v filmu. Je tudi vaja v pisanju in preizkus vloge napovednikov: kako vplivajo na gledalčevo predstavo o filmu, kaj prikažejo in kaj prikrijejo ...

Botra filma teta Justi

Botra filma **Vratar Liverpoola** je teta Justi, ki jo mladi prav zagotovo poznajo iz revij Pil in Plus. Poiščimo v šolski knjižnici reviji Pil in Pil Plus iz novembra 2011 (Mladinska knjiga Založba) in si skupaj preberimo, kakšna je popotnica tete Justi filmu.

Priljubljena teta Justi na topel in humoren način že dolga leta pomaga odraščati osnovnošolcem v revijah Pil in Plus, njene spodbudne besede in nasveti pa tako lajšajo težave že več generacijam. Odgovarja na vprašanja bralk in bralcev ter svetuje pri težavah v ljubezni, prijateljstvu, šoli, s starši, pri telesnih spremembah, ločitvah, pa tudi pri zlorabah, nasilnih vrstnikih, motnjah prehranjevanja, osamljenosti ... Tako rekoč vsi bralci ji napišejo, da je njihova najljubša teta, da ji res lahko zaupajo in da jim je s svojimi nasveti pomagala. In čeprav je »draga teta Justi« že v letih, sledi sodobnim smernicam. Bralci, običajno stari od 9 do 15 let, ji lahko zastavljajo vprašanja tudi na spletu (www.pil.si, www.pil-on.net), odgovore pa nato preberejo v revijah. Prijazna teta se potrudi, da vedno najde odgovor na težka (in tudi manj resna) vprašanja.

zbirateljstvo

Z učenci se pogovarjajte, kaj kdo zbira, kaj jim pomeni zbirka in zakaj je pomembno, da je popolna. Podrobneje lahko spregovorite o zbiranju (samolepilnih) sličic in kart. Zakaj zbirajo sličice ali karte na izbrano temo (ali so med njimi zbiralci npr. nogometnih sličic, čeprav ne igrajo nogometa niti jih ne zanima)? Pogovarjajte se o tem, kako pridejo do sličice ali karte, o sličicah in kartah, ki so jih dolgo čakali (naj pripovedujejo o svoji izkušnji: koliko časa so

iskali, kako so prišli do nje in kaj so pri tem čutili). Kako hranijo svoje albume (ali druge zbirke) in ali si lahko predstavljajo, da jih bodo nekoč morda prodali, podarili ali celo zavrgli? Svoje bližnje naj vprašajo, ali so tudi oni kdaj zbirali samolepilne sličice. Še hranijo albume? (Morda si jih lahko skupaj ogledajo; učenci naj sprašujejo o izkušnji zbiranja. Kako so prihajali do sličic, katere so bile najbolj redke, kako so menjali dvojnike ipd.) Morda starši, sorojenci, stari starši ali drugi sorodniki zbirajo kaj drugega. Učenci naj jih prosijo, da jim pokažejo svoje zbirke.

iskrenost

Z učenci se pogovarjajte, kdaj se zlažejo ali si kaj izmislijo. Zakaj to storijo? Kako so pri preteklih lažeh ohranjali verodostojnost (kako so ohranjali njihovo 'resničnost')? Kaj vse so storili ali rekli, da so druge prepričali, da je tisto, kar govorijo, res? So se morda izdali? Kaj jih je izdalo? (Poudarimo lahko, da so laži in izmišljotine dokaj naporene miselne operacije, ker se je treba nenehno truditi, da resničnost prilagajamo laži ali izmišljotini, ki jo želimo uveljaviti kot resnico. Tudi zato rečemo, da laž poraja vedno nove laži.)

po ogledu filma

pogovor in dejavnosti ob knjižici *Vratar Liverpoola* v Zbirki Kinobalon

Otroci na projekciji prejmejo knjižico *Vratar Liverpoola* (v elektronski obliki so knjižice dostopne tudi na <http://www.kinodvor.org/kinobalon/knjizna-zbirka-kinobalon/>). Po ogledu filma lahko v razredu ali doma izpostavimo teme, ki jih obravnava film in so nadalje obogatene v knjižici. Knjižica poleg podrobnejše predstavitve filma prinaša **intervju z režiserjem filma in obema glavnima igralcema**. V njej je v daljši obliki objavljena **popotnica filmu**, ki jo je spisala botra filma teta Justi. Dobili bomo tudi namige za **slovenske in tuje knjige ter filme**, ki so na tak ali drugačen način podobni našemu filmu. Film lahko vključimo še v **športno vzgojo**. Kako? Z nogometom seveda. Obiskali smo dečke v nogometnem klubu Olimpija in skupaj s trenerjem Primožem Zverom so nam dali obilo nasvetov, ki nam pridejo prav pri brcanju žoge.

Pogovor z učenci ali mladimi o vsebini filma pa lahko s pomočjo knjižice začnemo s **prebiranjem pisma teti Justi**, ki ga je z daljne Norveške poslal nihče drug kot junak filma - Jo. Jo je namreč slišal, da teta Justi že dolga leta pomaga odraščati mladim v Sloveniji, zato jo tudi on prosi, naj mu svetuje, kaj storiti z nasilnim sošolcem, kako pokazati čustva novi sošolki Mari in kaj storiti, če si nekomu naredil krivico. Nasveti tete Justi bodo mlade nasmejali in jim dali misliti, mi pa lahko teme, ki jih obravnava, nadgradimo s svojimi mnenji, izkušnjami, videnji.

Velik del filma je tudi ljubezen – v knjižici Irena Duša piše, kako napisati **ljubezensko pismo**. Preizkusimo to še doma ali v razredu. V knjižici objavljamo tudi **nagradni natečaj** za najboljšo ljubezensko poslanico (pismo, pesem, film, recept ...).

zaskrbljenost je zdrava

Jo v filmu večkrat ponovi družinski moto, da je zaskrbljenost zdrava, ker naj bi te obvarovala pred najhujšim.

Z učenci se pogovarjajte o materini skrbi za Joja. Je materina skrb upravičena; je mati pretirano zaščitniška? Zakaj?

Ali bi Jo ravnal drugače, če bi odraščal tudi z (nadomestnim) očetom?

Kakšne so izkušnje učencev; na katere nevarnosti jih starši največkrat opozarjajo? Na kaj jih opozarja mati, na kaj oče, na kaj pa stari starši? Katera opozorila upoštevajo in katera preslišijo?

(ne)iskrenost

Vratar Liverpoola je po svoje film o (ne)iskrenosti. Ob pozornem gledanju opazimo, da je junakov svet, vsakdanjik skupnosti, v kateri živi, sestavljen iz vrste majhnih laži in tajitev. Laži in tajitve so pogosto namenjene temu, da posamezniku bodisi zagotovijo večji ugled v skupnosti, med vrstniki (npr. fant, ki ponaredi sličico vratarja, ali Jo, ko se zlaže Mari, da igra nogomet), ali pa ohranjajo status oz. ugled, za katerega verjame, da ga ima med ljudmi (npr. Einarjev oče, ki skriva, da se je njegov sin vrnil domov).

Pomislite, katere neiskrenosti ste opazili v filmu; kaj so poskušale prikriti; zakaj so se junaki odločili, da priredijo resnico? Kaj bi bilo drugače, če bi bili junaki iskreni?

Kakšne so izkušnje učencev z (ne)iskrenostjo? V šoli, med prijatelji, v družini ...

Mari

V kontekstu *(ne)iskrenosti* se mi zdi zanimiv lik Mari. Ni nepomembno, da je prišlekinja, ki se je očitno šele priselila v naselje. V filmu se zdi, da ne pristaja na odnose, ki se drugim zdijo samoumevni (npr. ne sprejme nastopašva Toma Erika, ki se njenim sošolcem zdi nekaj normalnega). Prav tako se pokaže, kako Mari v svojem novem okolju spodbuja k spremembam. Mari lahko primerjamo z likom »kulturnega heroja/herojinje«, ki je pogost v različnih mitologijah in ljudskem slovstvu. Ponavadi gre za božanstvo, duha, antropomorfno žival ali človeka, ki s svojimi dejanji – ta sicer pogosto kršijo obstoječa pravila – in drznostjo spremeni skupnost, v kateri živi ali pa je vanjo vstopil kot tujec. Njegov poseg radikalno spremeni življenje ljudi, spomin nanj pa se še dolgo ohranja s pripovedovanjem ali čaščenjem (pogost je primer kulturnega heroja, ki je s pretkanostjo bogovom ukradel ogenj in ga prinesel ljudem).

Poiščite situacije v filmu, v katerih je Mari z besedami ali dejanji druge spodbudila, da so ravnali drugače.

Poznajo učenci podoben primer iz svojega okolja? Kaj pa zgledi junakov ali junakinj iz različnih pripovednih oblik: film, leposlovje, računalniške igre?

izkoriščanje in nadlegovanje

Kakšen je odnos med Jojem in sošolcem Tomom Erikom? Zakaj mu Jo piše domače naloge? Česa se boji? Zakaj Tom Erik pravi, da gre za **prijateljsko** pomoč? (V prizoru, ko mu Jo prvič predlaga, da bi bilo zanj bolje, če bi sam pisal svoje domače naloge.)

Kaj bi se zgodilo, če bi Jo materi ali učitelju povedal, da sošolcu piše domače naloge?

Kaj je *tožarjenje*? Zakaj ne maramo tistih, ki *tožarijo*? Za zgled naj bo prizor med Jojem in učiteljem na hodniku, ko Jo razmišlja, kaj bi bilo, če bi učitelju priznal, zakaj govori s piskajočim glasom. Prepričan je, da bi vrstniki njegovo dejanje razumeli kot *tožarjenje*, da bi ga zato izključili, ignorirali, osamili; celo učitelj bi bil jezen nanj – nihče namreč ne mara »tožibab«. Kaj pa če Jo Toma Erika ne bi **zatožil**, ampak **prijavil**, da ga nadleguje in ustrahuje?

Pogovarjajte se o pravilih, ki veljajo med vrstniki, v skupini prijateljev, ekipi. So drugačna od pravil, ki veljajo v šoli, družini? Katera pravila je pomembneje spoštovati in zakaj? Kako ravnati, ko so si pravila navzkriž? Kakšne so izkušnje učencev?

skrita identiteta

Jo namesto Toma Erika napiše šolski spis o ljubezni. Spis je zelo lep – učitelj ga pohvali in želi, da ga Tom Erik prebere pred razredom. V spisu je Jo ubesedil svoje ljubezensko hrepenenje do Mari, vendar je svoje občutenje skrnil pod drugim imenom. Pogovarjajte se o skritih identitetah, ki marsikomu pomagajo, da izrazi svoj pravi »jaz« in svoja resnična čustva – pozitivna (npr. ljubezen) ali negativna (npr. sovraštvo). Svojo identiteto lahko skrijemo za pustno masko, marsikateri pesnik ali umetnik jo je skrnil za drugim imenom, danes pa so razširjene skrite, anonimne identitete na svetovnem spletu, npr. v nalinjskih igrah, klepetalnicah ali na forumih.

o drugačnosti

Približno na sredini filma ima Jo na dvorišču Einarjeve hiše pomemben monolog, ki dobro povzame temo filma. Spregovori o različnosti in drugačnosti med vrstniki; otroci se med seboj razlikujejo, a prav te razlike pri marsikomu povzročajo tesnobo, pretrese in negotovost. Zato se mnogi trudijo, da ne bi preveč izstopali oziroma da bi izstopali pri stvareh, ki jih vrstniki, skupina in družba spoštujejo in častijo, druge svoje posebnosti pa bi radi prikrili.

Z učenci se pogovarjajte o tem, kaj cenijo pri svojih prijateljih in sošolcih. Katere lastnosti so jim všeč in katerih ne marajo ali jih ne sprejemajo? Zakaj?

Kako vidijo sebe: kako se počutijo med sošolci, vrstniki, v družini, družbi? Kako je bilo, ko so bili mlajši? Katere težave so prerasli ali premagali? Kako bo, ko bodo starejši – kaj pričakujejo; kaj si želijo; kaj mislijo, bo lažje ali težje?

kakšni so fantje in kakšna dekleta

Junaki filma so v letih, ko se pospešeno iščejo v okvirih uveljavljenih spolnih vlog moških in žensk. Na primer: bahati Tom Erik je razgrajč, ki moti pouk, in vzdržuje podobo, ki naj pri drugih vzbuja strah. Ko ga Jo vpraša, kateri spis naj mu napiše, tistega o dejavnostih med počitnicami ali tistega o čustvih, Tom Erik pričakovano izbere prvega. Jo napiše spis o čustvih in Tom Erik pobesni, čeprav je zanj dobil najboljšo oceno in bil pohvaljen pred razredom. Joju zabrusi, da je pisal »punčkasto sranje«.

V okoliščinah, ko se najstniki trudijo, da drugim pokažejo, kako se njihova identiteta ujema z uveljavljeno podobo njihovega biološkega spola (ki je kulturno pogojena), je pogosta tudi raba stereotipnih oznak za istospolno usmerjenost. Te oznake uporabljajo za dokazovanje (pre)moči v vrstniški skupini in za razvrščanje sovrstnikov. (Ne spreglejte tudi stereotipnih žaljivk, s katerimi Tom Erik s prijateljem pri koncu filma smeši Einarja: da je njegov brat »kripelj«, duševno moten in nor, ker potrebuje psihiatrično pomoč.)

Z učenci se pogovarjajte, kakšni naj bi bili po njihovem fantje in kakšna dekleta; kako naj se obnašajo, katere dejavnosti jim pristojijo in katere ne itn. Kako se liki Joja, Mari, Toma Erika in Einarjevega brata Andersa ujemajo s temi predstavami?

Razmislite, katere zbadljivke in žaljivke so v rabi v pričujočem filmu, kdaj so izrečene, v kakšnih okoliščinah, kdo jih izreče in komu so namenjene?

Zakaj so sošolci in sošolke začudeni in se hihitajo, ko Tom Erik bere 'svoj' spis »O čustvih«. Med branjem se zdi, da je Mari prijetno presenečena in ganjena. Zakaj?

Kaj mislite, zakaj Tom Erik za Joja pravi, da je gej? (Tudi Nina se pošali, da si Mari želi gejevskega prijatelja, ki jo bo spremljal pri nakupih.)

Z učenci se pogovarjajte o njihovih izkušnjah z zbadljivkami, žaljivkami in ponižanji. Katere zbadljivke in žaljivke jih prizadenejo? Kaj pa sami izrečejo ali storijo, kadar želijo koga užaliti ali prizadeti?

nogometni talenti

Film **Vratar Liverpoola** je priložnost za pogovor o profesionalnem športu in športnih igrah na splošno, o željah in načrtih otrok, ki trenirajo kakšen šport ali pa ga samo igrajo in niso vključeni v organizirano vadbo. Pogovarjajte se, kaj kdo trenira in zakaj. Kdo ga je navdušil za to panogo? Kakšni so njegovi kratkoročni in dolgoročni cilji, želje? Med učenci je gotovo kdo, ki se redno ukvarja s kakšnim športom, a ga ne trenira in se ne udeležuje uradnih tekmovanj. Naj pripoveduje o svoji izkušnji.

Ni naključje, da se v filmu s športnim »ozadjem«, ki vključuje zgodbo o neuspehu mladega nadarjenega nogometaša na preizkušnji pri enem največjih evropskih klubov, pojavi posnetek (četudi gre za *flash-forward* junakove domišljije) izjemne poteze mladega igralca, ki je objavljen na različici portala YouTube (in si prisluži zelo visoko število ogledov). YouTube in podobna spletna mesta so sijajen pripomoček za vse, ki želijo zasloveti s svojimi spretnostmi. Na njem je seveda tudi mnogo posnetkov mladih športnikov, ki upajo, da jih bo opazil vplivni menedžer ali trener in jim pomagal v svet profesionalnega športa.

Profesionalna priprava zelo mladih športnikov in njihovo odkrivanje je vedno bolj pogosta praksa sodobnega športa, predvsem v tistih panogah, ki so tržno in finančno najbolj zanimive. Ponekod so začeli prepoznavati negativne strani takšnega razvoja. Na primer: veliki nogometni klubi imajo svoje akademije, v katere vabijo nadarjene otroke z vsega sveta, a je le majhen odstotek tistih, ki se bodo na koncu, po več letih treningov in odpovedovanj (pogosto prikrajšani za boljšo izobrazbo), lahko veselili profesionalne pogodbe s prvo ekipo in zanjo tudi zares igrali. Za izhodišče boljšega vpogleda v tematiko priporočamo naslednja dva članka in knjigo (vse v angleščini), ki so v zvezi z nogometom in predvsem z angleškimi nogometnimi klubi:

- Obsežen članek o mladinskih nogometnih šolah in akademijah pri velikih klubih, s primerjavo med prakso v Evropi (predvsem na Nizozemskem) in v ZDA: Michael Sokolove, »How a Soccer Star Is Made«, *New York Times*, 2. junij 2010, <http://www.nytimes.com/2010/06/06/magazine/06Soccer-t.html> (11. 10. 2011).

- Članek o tem, kako profesionalni treningi za zelo majhne otroke spreminjajo nogomet kot otroško igro z dvorišč (na primeru Anglije): Viv Groskop, »The End of Jumpers for Goal Posts«, *The Observer*, 19. december 2010,

<http://www.guardian.co.uk/society/2010/dec/19/childrens-football-competitive-organised-professionalism> (11. 10. 2011).

- Knjiga o britanskih težavah pri vzgoji mladih igralcev: Chris Green, *Every Boy's Dream: England's Football Future on the Line*, A & C Black Publishers, London, 2009.

Za praktični vpogled v tematiko predlagam tudi naslednjo dolgoročno vajo. Učencem svetujte, da so pozorni na novice o (odmevnih) prestopih slovenskih ali tujih mladih igralcev in igralk v velike klube (v nogometu, košarki, hokeju ali drugih kolektivnih športih). Naj spremljajo njihovo nadaljnjo kariero in opazujejo, ali tudi zares igrajo v prvi ekipi, kdaj vstopajo v igro (na začetku tekme ali so rezerva), koliko časa igrajo na tekmo, v katerih tekmovanjih nastopajo, jih je klub posodil drugemu klubu, so se morda predčasno vrnili domov.

Morda sami poznajo primer fanta (ali dekleta) s šolskega igrišča, ki je začel trenirati z velikim klubom ali predčasno prestopil v višjo starostno selekcijo. Naj z njim opravijo intervju, ga povprašajo o pričakovanjih, o razlikah v načinu dela, o spremembah, ki jih je prestop vnesel v njegovo življenje, o morebitni tremi ali pritisku, o rivalstvu v ekipi itn.

o iskani sličici

Za fante v filmu (ste opazili, da v filmu sličice zbirajo samo fantje in da so na shodu, kjer naj bi srečnej pokazal vratarja Liverpoola, zbrani samo fantje?) je iskanje (ki je bolj *čakanje*) redke sličice vratarja poslanstvo, ki si prizadeva doseči polnost albuma in ugled med vrstniki. Fantje igrajo igro, a se ne zavedajo, da je zelo verjetno režirana od zunaj, da nekdo (npr. prodajni in distribucijski oddelek založnika sličic) določa, kakšna naj bo vsebina zavojčkov, ki so v prodaji. V nekem trenutku se Jo vpraša, kaj če ta sličica sploh ne obstaja. In res, v drugi polovici filma se izkaže, da je v prodajalne prišla nova pošiljka in težko pričakovani vratar Liverpoola je skoraj v vsakem drugem zavojčku.

Učenci naj poskusijo opredeliti, v čem je bila vrednost sličice vratarja Liverpoola. Zakaj je bila drugačna? Spregovorite o različni vrednosti sličice, ko je bila tako redka, da je bila že skoraj nedosegljiva, in o novi pošiljki, ko je bila že v vsakem drugem zavojčku. Je bila to še vedno

ista sličica? Kakšna je bila njena vrednost? Si je imetnik še vedno lahko obetal večji ugled med vrstniki?

Pogovarjajte se o tem, zakaj je bila sličica redka. Kakšen je namen založnika, da se nekatere sličice redkeje pojavljajo v zavojčkih?

Spregovorite o tem, kako vrednotimo stvari, ki so težko dostopne, in tiste, ki si jih lahko kadarkoli prikličemo. Katere stvari, izdelke (filme, glasbo, knjige, igrače, računalniške igre in druge programe, naprave itn.) si v zadnjem času želijo; zakaj so jim nedostopni, kaj o njih razmišljajo in kako si krajšajo čakanje (oz. lajšajo hrepenenje)? Naredite poskus, v katerem lahko svojo najljubšo skladbo, ki jo nenehno poslušajo, slišijo samo enkrat na teden, na izbrani dan ob izbrani uri (kakor da bi bila predvajana v tedenski televizijski ali radijski glasbeni oddaji). Kako je potekal poskus: so podlegli skušnjavi in so si jo predčasno zavrteli?

konec filma

Pred koncem se še enkrat pojavi *flash-forward*, v katerem je Jojeva izjemna nogometna poteza objavljena na spletnem videoportalu, kar mu prinese pogodbo z Liverpoolom. V čem se ta *flash-forward* razlikuje od prejšnjih junakovih predvidevanj, kako se bo končalo neko dejanje?

Kako bi razložili konec filma, ko vratar Jo pogumno steče iz gola na žogo pri osamljenem nasprotnikovem napadalcu? Kaj mislite, da se je zgodilo? Konec primerjajte s podobnim prizorom z začetka filma, kjer v *flash-forwardu* Jo kot vratar prav tako steče iz gola, a ima stopala zvezana z velikim in nerešljivim vozlom.

za konec

Učenci naj si zamislijo vsakdanje situacije, ki so jim blizu (npr. nekaj, kar pogosto počnejo, ali povsem običajen pogovor, morda spor s starši, vrstniki ali odraslimi), in jih v zgodbi razvijejo do najslabšega, najbolj strašnega, grotesknega ali morda absurdnega konca. Pripravite lahko soočenje v pripovedovanju ali pisanju.

umestitev v učni načrt

slovenščina: norveški jezik, oznaka oseb, komedija, struktura zgodbe, pripovedovanje in ustvarjalno pisanje.

družba: odnosi v družini, odraščanje in osamosvajanje, prijateljstvo, nasilje v šoli, neenakopravnost in izkoriščanje, profesionalni šport, spolna identiteta, pogovor o zbirateljstvu je priložnost za spoznavanje kulturne zgodovine.

državljska in domovinska vzgoja ter etika: odnosi v družini, prijateljstvo, nasilje v šoli, neenakopravnost in izkoriščanje, profesionalni šport, spolna identiteta, pogovor o zbirateljstvu je priložnost za spoznavanje kulturne zgodovine.

